

Sygn. akt I CSK 1079/14

POSTANOWIENIE

Dnia 15 stycznia 2016 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Antoni Górski (przewodniczący)
SSN Marta Romańska (sprawozdawca)
SSN Karol Weitz

w sprawie z wniosku D. Z., G. Z. i A. Z.
przy uczestnictwie C.K., J. K. i G. K.
o zmianę postanowienia o stwierdzeniu nabycia spadku,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym
w Izbie Cywilnej w dniu 15 stycznia 2016 r.,
skargi kasacyjnej wnioskodawczynie A. Z.
od postanowienia Sądu Okręgowego w W.
z dnia 26 lutego 2013 r.,

oddala skargę kasacyjną.

UZASADNIENIE

We wniosku z 5 listopada 2011 r. A. Z., D. Z. i G. Z. wnieśli o zmianę postanowienia Sądu Rejonowego w W. w sprawie o stwierdzenie nabycia spadku po S. Z. i W. Z. oraz stwierdzenie - po odtworzeniu treści zaginionego lub zniszczonego testamentu S. Z. - że spadek po niej nabyli D. Z., G. Z., G. K. i J. K.-S. w częściach po $\frac{1}{4}$.

Postępowanie toczyło się z udziałem C. K., J. K.-S. i G. K.

Postanowieniem z 21 września 2011 r. Sąd Rejonowy w W. oddalił wniosek.

Sąd Rejonowy ustalił, że postanowieniem z 10 października 1989 r., ... 1270/89, Sąd Rejonowy w W. stwierdził, że spadek po W. Z. na mocy ustawy nabyli żona S. Z. oraz dzieci C. K., N. Z.-O. i S. Z. po $\frac{1}{4}$ części, z wyłączeniem udziału spadkodawcy w majątku wspólnym, który dziedziczą dzieci po $\frac{1}{3}$ części oraz stwierdził, że spadek po S. Z. na mocy ustawy nabyli C. K., N. Z.-O. i St. Z. po $\frac{1}{3}$ części.

Osoby, które uczestniczyły w zakończonym postępowaniu o stwierdzenie nabycia spadku we wniosku o uchylenie lub zmianę kończącego go postanowienia nie mogą powoływać się na okoliczności, które były im znane i mogły być podniesione w postępowaniu prowadzonym z ich udziałem (art. 679 zdanie drugie k.p.c.). Zdaniem Sądu Rejonowego, wniosek o uchylenie postanowienia o stwierdzenie nabycia spadku złożony dopiero 5 listopada 2011 r., był spóźniony i dlatego podlegał oddaleniu. Wobec niedotrzymania terminu wskazanego w art. 679 § 2 k.p.c. Sąd nie badał, czy S. Z. rzeczywiście zostawiła testament, o którym mowa we wniosku, gdyż z samego wniosku wynika, że z jego istnienia zdawał sobie sprawę poprzednik wnioskodawców – St. Z. i nie było przeszkód, by ujawnił ten fakt w postępowaniu spadkowym lub po wydaniu mu odpisu postanowienia zapadłego w tamtej sprawie, co miało miejsce 30 października 2007 r.

Postanowieniem z 26 lutego 2013 r. Sąd Okręgowy w W. oddalił apelację wnioskodawczyni A. Z. od postanowienia Sądu Rejonowego. Sąd Okręgowy uznał, że zarzuty apelacji sprowadzają się do kwestionowania ustaleń i oceny dowodów dokonanej przez Sąd Rejonowy. Skarżąca mogła domagać się zmiany prawomocnego postanowienia o stwierdzeniu nabycia spadku, gdyby żądanie opierała na podstawie, której nie mogła powołać w zakończonym postępowaniu. W

celu doprowadzenia do zmiany lub uchylenia na podstawie art. 679 k.p.c. prawomocnego postanowienia stwierdzającego nabycie spadku uczestnik powinien wykazać, że nie znał okoliczności mających wpływ na krąg spadkobierców lub wielkość przysługujących mu udziałów w spadku, a wiedzę o tym uzyskał po uprawomocnieniu się postanowienia o stwierdzeniu nabycia spadku. Postępowanie przewidziane w art. 679 k.p.c. nie może służyć naprawie błędów popełnionych w toku postępowania przez jego uczestników czy nawet przez sąd.

Skargę kasacyjną od postanowienia Sądu Okręgowego z 26 lutego 2013 r. wniosła A. Z. i zarzuciła, że postanowienie to zapadało z naruszeniem prawa procesowego (art. 398³ § 1 pkt 2 k.p.c.), to jest: - art. 227 k.p.c. w związku z art. 217 § 1 k.p.c. w związku z art. 382 k.p.c. poprzez nieuzasadnione oddalenie wniosków dowodowych zawartych w jej apelacji od postanowienia Sądu Rejonowego, zmierzających do ustalenia okoliczności mających istotne znaczenie dla rozstrzygnięcia sprawy; - art. 328 § 2 k.p.c. w związku z art. 391 § 1 k.p.c. poprzez sporządzenie uzasadnienia zaskarżonego postanowienia bez wskazania podstawy faktycznej rozstrzygnięcia; - art. 382 k.p.c. w zw. art. 679 § 1 k.p.c. poprzez zaniechanie dokonania przez Sąd Okręgowy kontroli instancyjnej ustaleń dokonanych przez Sąd Rejonowy w zakresie podstaw i terminu do złożenia wniosku o zmianę prawomocnego postanowienia o stwierdzeniu nabycia spadku.

Skarżąca wniosła o uchylenie zaskarżonego postanowienia i przekazanie sprawy Sądowi Rejonowemu do ponownego rozpoznania.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Ocenę zasadności skargi kasacyjnej trzeba poprzedzić wskazaniem, że wniosek rozpoznany przez Sądy *meriti* w niniejszej sprawie zmierzał do wzruszenia prawomocnego orzeczenia o stwierdzeniu nabycia spadku po S. Z., zapadłego 10 października 1989 r. Ustawodawca nie zezwala na występowanie z tego rodzaju żądaniami na innej drodze, jak tylko w postępowaniu prowadzonym na podstawie art. 679 k.p.c. Wniosek o wydanie takiego orzeczenia może zgłosić każdy zainteresowany (art. 679 § 2 k.p.c.), ale okoliczności, na które może powołać się ten, kto był uczestnikiem postępowania o stwierdzenie nabycia spadku są istotnie ograniczone. Z art. 679 § 1 zdanie drugie k.p.c. wynika bowiem, że mogą to być wyłącznie okoliczności, których uczestnik poprzedniego postępowania nie mógł

powołać w prawomocnie zakończonym postępowaniu, a sam wniosek o zmianę postanowienia powinien zgłosić przed upływem roku od dnia, w którym uzyskał tę możliwość.

W postanowieniu z 13 grudnia 2012 r., IV CSK 183/12 (nie publ.) Sąd Najwyższy wyjaśnił, że postępowanie przewidziane w art. 679 k.p.c. nie służy i nie może być wykorzystywane, jako środek do usunięcia skutków bezczynności lub błędów uczestników postępowania spadkowego, czy też skutków ich nieznamości prawa ani nawet błędów sądu. Chociaż jest ono postępowaniem autonomicznym, ma jednak charakter „wznowieniowy”, co uwidacznia się przede wszystkim w tym, że uczestnik postępowania spadkowego tylko wtedy może skutecznie żądać na podstawie art. 679 § 1 k.p.c. zmiany postanowienia spadkowego, jeżeli wykaze, jak przy wznowieniu postępowania, szczególne przesłanki swojego żądania, czyli podstawę, której nie mógł powołać w poprzednim postępowaniu oraz zachowanie rocznego terminu określonego w tym przepisie. Obowiązany jest wykazać istnienie przeszkody obiektywnej, uniemożliwiającej mu powołanie w sprawie spadkowej okoliczności uzasadniającej odmienną podstawę lub porządek dziedziczenia. Te same zasady dotyczą następców prawnych uczestnika postępowania spadkowego, który nie ujawnił w postępowaniu spadkowym istnienia testamentu. W takim przypadku zarówno on, jak i jego spadkobierca, podlegają takim samym ograniczeniom i zasadom przy zgłoszeniu wniosku na podstawie art. 679 k.p.c. Na spadkobiercę uczestnika postępowania spadkowego przechodzą bowiem także konsekwencje prawne wynikające z nieujawnienia testamentu przez uczestnika (por. też postanowienie Sądu Najwyższego z 26 stycznia 2001 r., II CKN 784/00, OSNC 2001, nr 7-8, poz. 118 i uchwałę Sądu Najwyższego z 21 marca 2001 r., III CZP 4/01, OSNC 2001, nr 10, poz. 144).

A. Z., D. Z. i G. Z. wystąpili z wnioskiem o zmianę postanowienia o stwierdzeniu nabycia spadku po S. Z. z powołaniem się na to, że są następcami prawnymi jednego ze spadkobierców ustawowych S. Z. - jej syna St. Z. D. Z. i G. Z. swoje zainteresowanie zmianą postanowienia spadkowego po S. Z. mogli wprawdzie tłumaczyć także tym, że jako wnuki spadkodawczyni mieli być jej spadkobiercami testamentowi według zniszczonego lub zaginionego testamentu, o którego istnieniu mowa we wniosku. Osoby o takim statusie, o ile nie brały udziału

w prawomocnie zakończonym postępowaniu spadkowym, nie podlegają ograniczeniom ustalonym w art. 679 § 1 zdanie drugie k.p.c. (por. postanowienie Sądu Najwyższego z 11 października 2013 r., I CSK 6/13, nie publ.), ale D. Z. i G. Z. ostatecznie nie kwestionują ani postanowienia Sądu Rejonowego, ani postanowienia Sądu Okręgowego, w których Sądy te oceniły ich wniosek o zmianę postanowienia spadkowego jako spóźniony.

A. Z., która zaskarżyła postanowienie Sądu Rejonowego z 21 września 2011 r. i prawomocne postanowienie Sądu Okręgowego z 26 lutego 2013 r., swoje zainteresowanie sprawą mogła tłumaczyć i tłumaczyła wyłącznie tym, że jest spadkobiercą St. Z. Do skarżącej muszą zatem znajdować zastosowanie ograniczenia przesłanek wniosku ustanowione w art. 679 § 1 zdanie drugie k.p.c.

Wnioskodawczynie twierdziła wprawdzie, że St. Z. przed śmiercią miał wyrażać zdziwienie tym, iż zostało przeprowadzone postępowanie spadkowe po jego matce i zaprzeczać temu, by brał udział w czynnościach procesowych w takim postępowaniu, ale z ustaleń Sądu Rejonowego wynika, że był on uczestnikiem postępowania spadkowego, brał udział w rozprawie, a jego tożsamość była weryfikowana przez Sąd prowadzący postępowanie na podstawie dowodu osobistego. Odpis postanowienia spadkowego został wydany St. Z. na jego wniosek 30 października 2007 r, a zatem ostatecznie w tej dacie dowiedział się on o prawomocnym zakończeniu postępowania spadkowego po rodzicach. Przytoczonymi ustaleniami Sąd Najwyższy przy rozpoznawaniu skargi kasacyjnej pozostaje związany (art. 398¹³ § 2 k.p.c.).

Ma rację skarżąca, że Sąd Okręgowy bardzo lakonicznie przedstawił motywy rozstrzygnięcia, które zapadło w wyniku rozpoznania apelacji wnioskodawczynie od postanowienia Sądu Rejonowego, ale z uzasadnienia tego postanowienia niewątpliwie wynika, że Sąd Okręgowy podzielił ustalenia i wnioski Sądu Rejonowego co do tego, iż wnioskodawczynie z uwagi na swój status następcy prawnego St. Z. podlegała ograniczeniom przewidzianym w art. 679 § 1 zdanie drugie k.p.c., gdy chodzi o przyczynę oraz termin do wystąpienia o zmianę postanowienia spadkowego. Niewątpliwie też z samej treści wniosku wynika, że St. Z. dowiedział się o testamencie, który miała pozostawić jego matka niedługo po jej śmierci. Wnioskodawczynie nie modyfikowała tych twierdzeń w toku postępowania w

sprawie, przed jej prawomocnym zakończeniem, a zatem nie można zarzucić Sądowi Okręgowemu, że ten pominął wnioski dowodowe zgłoszone w apelacji. Takie działanie nie prowadziło do naruszenia art. 227 k.p.c. w związku z art. 217 § 1 k.p.c. w związku z art. 382 k.p.c.

Mając powyższe na uwadze, na podstawie art. 398¹⁴ k.p.c., Sąd Najwyższy orzekł, jak w sentencji.

eb